

СЕКЦІЯ 9 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

УДК 657.421.3

Біляченко О.Л.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку і аудиту
Черкаського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України*

КЛАСИФІКАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ АКТИВІВ ДЛЯ ПОТРЕБ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ

Досліджено існуючі підходи до класифікації інформаційних ресурсів, на базі чого розроблено й обґрунтовано систему класифікації інформаційних активів для потреб бухгалтерського обліку. Підготовлено та обґрунтовано висновки й пропозиції щодо цієї проблематики.

Ключові слова: інформаційні ресурси, інформаційні активи, класифікація інформаційних активів, бухгалтерський облік, активи.

Біляченко Е.Л. КЛАССИФИКАЦИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ АКТИВОВ ДЛЯ ПОТРЕБНОСТЕЙ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

Исследованы существующие подходы к классификации информационных ресурсов, на базе чего разработана и обоснована система классификации информационных активов для нужд бухгалтерского учета. Подготовлены и обоснованы выводы и предложения по этой проблематике.

Ключевые слова: информационные ресурсы, информационные активы, классификация информационных активов, бухгалтерский учет, активы.

Bilyachenko O.L. CLASSIFICATION OF THE INFORMATION ASSETS FOR THE ACCOUNTING NEEDS

The existing approaches for classification of information resources. Also, based on what was developed and proved system of classification of information assets for accounting purposes. Prepared and informed opinions and suggestions on this subject.

Keywords: information resources, information assets, classification of information assets, accounts and assets.

Постановка проблеми. Зростання ролі інформаційних ресурсів у господарській діяльності підприємств зумовлюється тотальною та сталою інформатизацією всіх сфер життя, що характеризується зростанням обсягів і потоків інформації.

На сьогодні інформація є рушійною силою в усіх сферах життя суспільства. Така ситуація має подвійний вплив: змінюючи не лише економічну систему країни, а й методологію господарської діяльності, тим самим впливаючи на бухгалтерський облік як їх іманентну складову, вона приводить, з одного боку, до появи нового об'єкта – інформаційних активів, що вимагає розробки підходів до його управління, а з іншого – до появи ситуації, коли управління на основі використання нових об'єктів обліку дозволить не лише отримати економічні вигоди від використання інформаційних активів, а й альтернативні доходи. Управління інформацією (в тому числі інформаційними активами) за допомогою бухгалтерського обліку й контролю не лише приносить позитивний економічний ефект суб'єкту господарювання, а й у цілому визначає імідж країни на світовому економічному просторі.

У зв'язку із цим особливою актуальності в сучасних умовах набувають питання вдосконалення класифікаційних підходів із метою розробки обґрунтованої методики бухгалтерського обліку інформаційних активів, що дозволить підвищити ефективність системи управління підприємством.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями визначення місця й класифікації інформації та інформаційних ресурсів в економічній системі займалися такі науковці, як В.В. Буряк, А.П. Вервеченко, О.Ю. Вінничук, В.М. Гриньова, П.М. Ліс-

сов, Р.Р. Марутян, О.С. Марченко, П.П. Масляк, Л.Г. Мельник, С.В. Мельниченко, Г.П. Несвіт, Ю.Ю. Приймак, Е.А. Ракітіна, А.В. Родіонов, М.М. Салун, О.С. Твердохліб, М.М. Чурсін та інші.

Виклад основного матеріалу дослідження. Однією з головних особливостей економічних відносин сучасного суспільства є те, що інформація стала товаром, який можна купити та продати на ринку інформаційних послуг, а рівень конкурентоспроможності суб'єктів господарювання залежить від швидкості отримання інформації.

Інтелектуальна економіка генерує постійний потік даних, який відстежується й аналізується. Компанія IDC підрахувала, що в 2011 р. обсяг створеної та реплікованої інформації перевершив 1,8 ZB (зетабайт) – це 1,6 трлн гігабайт¹.

На сьогодні інформаційні ресурси є новим об'єктом економічної системи, у зв'язку із чим система облікового забезпечення управління такими ресурсами знаходиться в стані розробки. На основі дослідження сутності інформаційних ресурсів встановлено, що це уречевлені на матеріальному носії об'єкти інтелектуальної праці людини, які мають інформаційне походження. Виходячи з вимог, які висувуються до об'єктів бухгалтерського обліку, зокрема активів, інформаційні ресурси не є таким об'єктом.

До об'єктів бухгалтерського обліку відносяться інформаційні активи – інформаційні ресурси, які знаходяться в розпорядженні суб'єкта господарювання на правах власності, можуть бути ідентифікованими та вартість яких може бути достовірно визначено; сукупність інформаційних об'єктів на матеріальних носіях, що містять інформацію про події та процеси. У зв'язку з тим, що інформаційні активи є новим об'єктом для бухгалтерського обліку, відсутні роз-

¹ За даними компанії IDC [10]

робки дослідників у частині їх класифікації для потреб обліку й контролю, що обумовлює необхідність дослідження існуючих підходів до класифікації інформації та інформаційних ресурсів.

Інформаційні ресурси не однорідні за своєю сутністю, складом і характером використання в господарській діяльності. Дослідження існуючих підходів до класифікації інформаційних ресурсів дозволило узагальнити основні класифікаційні ознаки їх поділу та проаналізувати видову характеристику (табл. 1).

Розглянувши існуючі підходи до класифікації інформаційних ресурсів, можна зробити висновок, що більшість класифікаційних ознак носять загально-економічний та/або технічний характер, а отже, є вузькоспеціалізованими; це означає, що можливість їх використання для потреб бухгалтерського обліку є обмеженою.

Виходячи з особливої природи інформаційних активів як частини інформаційних ресурсів, що є об'єктами обліку, та враховуючи вимоги, які висуваються до бухгалтерського обліку системою управління, досліджено можливість використання кожної з проаналізованих ознак класифікації інформаційних ресурсів у класифікації інформаційних активів для потреб бухгалтерського обліку (табл. 2).

Аналіз класифікаційного поділу інформаційних ресурсів дозволив виділити такі ознаки, які будуть використані під час побудови системи класифікації інформаційних активів для потреб бухгалтерського обліку: за ступенем готовності до використання, за формою носія інформації (відображенням на матеріальних носіях), за рівнем доступу (відкритістю ресурсу), за можливістю використання, за ціною отримання, за способом отримання.

Виходячи з результатів проведеного аналізу та базуючись на специфіці інформаційних активів як об'єктів бухгалтерського обліку, можемо запропонувати систему класифікаційних ознак цих активів (табл. 3).

Як модель для побудови аналітичного обліку інформаційних активів для потреб управління можуть бути використані такі класифікаційні ознаки:

- за приналежністю до певної організаційно-технологічної системи (бібліотечної мережі, ЗМІ, корпоративної системи тощо);

- за джерелом виникнення (вхідні (зовнішні) та вихідні (внутрішні));

- за відношенням до етапів життєвого циклу (на етапі розробки, первинні, тиражні, архівні);

- за ступенем прагматизму (обов'язкові, бажані, збиткові).

Запропонована класифікаційна система є базою для розробки організаційно-методичних положень із бухгалтерського обліку інформаційних активів, які дозволять забезпечити ефективну систему управління цим видом активів, підвищивши тим самим рівень конкурентоспроможності та мінімізувавши не-ефективні витрати суб'єкта господарювання у сфері інформації.

Висновки та перспективи подальших досліджень. У сучасних умовах трансформаційної економіки інформація стає одним із найважливіших ресурсів, головним національним багатством, що визначає економічну міць як держави в цілому, так і окремих підприємств. Інформація набуває статусу ключового елемента в сучасних економічних відносинах, є основою інтелектуального капіталу суспільства.

У процесі дослідження проаналізовано існуючі підходи до класифікації інформаційних ресурсів, на базі чого було розроблено систему класифікації інформаційних активів для потреб бухгалтерського обліку, що включає такі ознаки: за ступенем готовності до використання, за формою матеріального носія, за рівнем доступу, за можливістю використання, за вартістю надходження, за способом надходження, за терміном використання, за видом.

Розроблена класифікація забезпечує підвищення точності, оперативності й достовірності облікових даних для цілей управління інформаційними активами на підприємстві завдяки належно побудованій системі контролю, а також дозволяє побудувати систему синтетичного обліку цих активів.

Водночас дискусійним залишається питання поділу інформаційних активів за видами, оскільки відсутні чіткі межі між запропонованими видами та вже існуючими об'єктами права інтелектуальної власності. Крім того, суперечливим є виділення в окрему групу списків контрагентів, оскільки якщо такі списки мають електронну форму, то вони є своєрідними базами даних, а якщо паперову – то інфор-

Таблиця 1

Підходи до класифікації інформаційних ресурсів у різних літературних джерелах

Ознака класифікації	Вид та характеристика
За ступенем готовності до використання (Р.Р. Марутян [5])	актуальні (інформаційні ресурси, актуалізовані в технологічній системі певного типу суспільства)
	потенційні (потребують попередніх ресурсних витрат для свого перетворення на актуальні)
	критичні (ресурси, втрата яких супроводжується значними політичними, економічними та іншими наслідками)
За значущістю (Р.Р. Марутян [5])	стратегічні (життєво важливі інформаційні ресурси (з позиції національної безпеки))
	тактичні (прикладні науково-технічні, економічні, екологічні, демографічні та інші ресурси, необхідні для забезпечення нагальних проблем)
За характером впливу на суспільні процеси (Р.Р. Марутян [5])	операційні (поточна ділова, комерційна та інша інформація, зорієнтована на задоволення щоденних потреб)
	формульовані (спрямовані на створення суспільних процесів)
	стимульовані (орієнтовані на підтримку й розвиток суспільних процесів)
	стримульовані (визначають межі суспільних процесів)
	деструктивні (антиресурс) (спрямовані на підірив та усунення визначених процесів)

Ознака класифікації	Вид та характеристика
За обсягом (глобальністю), територіальною ознакою (Р.Р. Марутян [5]; В.В. Бурак [1])	глобальні (світові, які не мають територіальних меж)
	загальнонаціональні (національні) (які розташовані на території окремої держави та належать їй)
	регіональні (розглядаються в межах регіону)
За формою носія інформації, відображенням на матеріальних носіях (Р.Р. Марутян [5]; В.В. Бурак [1]; Ю.Ю. Приймак [7]; А.П. Веревченко [2]; Н.О. Якубенко [9])	локальні (на рівні місцевого самоврядування, соціальних організацій та окремих підрозділів)
	електронні (електронні книжки, документи тощо, об'єднані в електронні бібліотеки, фонди тощо)
	на твердих носіях (на папері, дискеті)
За формою власності (Р.Р. Марутян [5]; В.В. Бурак [1])	інші види документування (стрічкові, зображені, відтворені)
	державні
	недержавні

Продовження таблиці 1

Ознака класифікації	Вид та характеристика
За рівнем доступу, відкритістю ресурсу (Р.Р. Марутян [5]; П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4])	загальнодоступні (відкриті інформаційні ресурси, які забезпечують відносини в усіх сферах суспільного державного життя, реалізацію прав, свобод, обов'язків людини, громадянина)
За приналежністю до певної організаційно-технологічної системи (П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4])	бібліотечної мережі ЗМІ корпоративної системи
За способом представлення об'єктів обліку (П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4]; Н.О. Якубенко [9])	твори документи видання бази даних інтернет-сторінки сайти тощо
За призначенням (П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4])	масова інформація освіта бізнес переписка тощо
За змістом (П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4])	тематичні об'єкти функціональні
За видовим складом (П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4])	види документів
За джерелом інформації (П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4])	національні або закордонні офіційні або неофіційні
За правовим статусом (П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4])	публічні документи об'єкти інтелектуальної власності спам таємні документи тощо
За структурним типом (П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4])	можливість відділення даних від програм формати кодування тощо
За способом розповсюдження й носієм (П.М. Лісов, П.П. Маслянюк [4]; М.М. Чурсін [8])	документи всіх видів на будь-яких видах носіїв персонал, який володіє знаннями та кваліфікацією в різних галузях науки й техніки організаційні одиниці (наукові, виробничі та інші організації, що мають у своєму розпорядженні технічні, фінансові та інші можливості для вирішення певного кола проблем і завдань) промислові зразки (будь-які матеріальні об'єкти, створені в процесі виробництва, рецептури й технології) науковий інструментарій (автоматизовані системи наукових досліджень, автоматизовані робочі місця)
За формою (М.М. Чурсін [8])	в активній формі (містяться на машиночитувальних носіях і можуть надаватися в реальному часі) в пасивній формі
Залежно від рівня значущості (С.В. Мельниченко [6])	стратегічні (життєво важливі інформаційні ресурси, розголошення яких становить загрозу суверенітету, територіальній цілісності незалежної держави) критичні (інформаційні ресурси, розголошення або втрата яких супроводжується значними політичними, економічними, соціальними та іншими наслідками) цінні (інформаційні ресурси, розголошення яких пов'язане з негативними наслідками на окремих напрямках політичної, економічної та іншої діяльності держави й суспільних інституцій, організацій усіх форм власності) загальносуспільні (загальнодоступні відкриті інформаційні ресурси, що забезпечують відносини в усіх сферах суспільного й державного життя та є необхідними для реалізації прав, свобод, обов'язків людини, використання яких широким загалом не має ознак загрози конституційному ладу, інтересам особи, суспільних організацій і держави)

Ознака класифікації	Вид та характеристика
За джерелом виникнення, відношенням до системи управління (В.М. Гриньова, М.М. Салун [3]; В.В. Буряк [1])	вхідні (зовнішні) (отримувани ззовні) вихідні (внутрішні) (надані організацією до навколишнього середовища, наприклад, реклама, проекти) внутрішні (такі, що створюються й використовуються в межах одного підприємства, підрозділу)
За видом інформації (В.М. Гриньова, М.М. Салун [3])	документи як ресурси (дані на папері, магнітні, оптичні носії комп'ютерів) ресурси зв'язку й передачі даних (технічні засоби зв'язку, факсиміле тощо) ресурси обробки даних (створені людиною процеси)
За можливістю використання (В.В. Буряк [1])	одноразові (використовуються під час отримання протягом короткого строку для одноразового рішення) інтегральні (отримані одного дня та багаторазово використовувані) періодичні (однорідні інформаційні ресурси, з однорідною структурою, що поступають дискретно або безперервно й використовуються одноразово)
За відношенням до етапів життєвого циклу (В.В. Буряк [1])	розроблювані (характеризуються високим рівнем поточних витрат) первинні (розповсюджуються вперше протягом визначеного проміжку часу) тиражні (використовуються, розповсюджуються повторно) архівні (ті, що зберігаються й не використовуються регулярно у виробничому процесі)
За ступенем прагматизму (В.В. Буряк [1])	обов'язкові (ресурси, без яких рішення не може бути прийнятим або приймається з високим рівнем ризику) бажані (забезпечують підвищення якості рішень, що приймаються, знижують рівень невизначеності) збиткові (не здійснюють суттєвого впливу на рішення, що приймається, або ускладнюють прийняття рішення)
За ціною отримання (В.В. Буряк [1])	платні (потребують цільового вкладення ресурсів) безкоштовні (отримані як допоміжний продукт діяльності підприємства або розповсюджені безплатно, проте не без витрат на їх обробку й зберігання)
За способом отримання (В.В. Буряк [1])	замовлювані (спеціалізовані) (отримання яких планується завчасно, можуть бути замовлені в сторонніх організаціях або підрозділах підприємства та отримані через визначений проміжок часу) допоміжні (неспеціалізовані) (отримані як додатковий продукт у процесі діяльності підприємства або з навколишнього світу; їх отримання передбачається завчасно та проводиться цілеспрямовано за необхідністю) випадкові (отримання яких завчасно не передбачене, не заплановане)
За відношенням до суб'єкта управління (В.В. Буряк [1])	функціональні (передбачені списком робіт, виконуваних відповідно до посадової характеристики) додаткові (не передбачені списком робіт, виконуваних відповідно до посадової характеристики)
За функціональною ознакою, видами інформації (В.В. Буряк [1]; Н.О. Якубенко [9])	управлінські (організаційні) науково-технічні економічні маркетингові соціальні екологічні
За способом використання, доступу (В.В. Буряк [1]; Н.О. Якубенко [9])	для вузького використання (цінність зростає за монопольної влади) для широкого використання (збільшують цінність під час їх розповсюдження)

Таблиця 2

Узагальнені класифікаційні ознаки інформаційних ресурсів та можливість їх використання під час побудови системи класифікації інформаційних активів для потреб бухгалтерського обліку

Ознака класифікації	Можливість використання ознаки для класифікації інформаційних активів	Ознака класифікації	Можливість використання ознаки для класифікації інформаційних активів
За ступенем готовності до використання	+ виходячи з поставленої мети, зазначену ознаку може бути використано з таким уточненням: за можливістю відображення інформаційних активів у бухгалтерському обліку	За структурним типом	-
За значущістю	- за своєю суттю ознака повторює розглянуті нижче ознаки за рівнем доступу (відкритістю ресурсу)	За способом розповсюдження та носієм	- є досить узагальненою та потребує деталізації
За характером впливу на суспільні процеси	- виділення зазначеної ознаки класифікації є важливою для потреб управління, проте не впливає на бухгалтерський облік інформаційних активів	За формою	-
За обсягом (глобальністю), територіальною ознакою	- класифікаційний критерій обумовлений специфікою організації роботи з інформаційними ресурсами в інформаційних системах, однак не має значення для потреб бухгалтерського обліку окремого суб'єкта господарювання	Залежно від рівня значущості	- види виділених інформаційних ресурсів було розглянуто та проаналізовано вище
За формою носія інформації, відображенням на матеріальних носіях	+ від виду матеріального носія інформаційного активу залежить система його обліку та контролю	За джерелом виникнення, відношенням до системи управління	-/+ не впливає на бухгалтерський облік інформаційних активів, проте може бути використана як модель побудови аналітичного обліку для цілей управління
За формою власності	- не впливає на бухгалтерський облік інформаційних активів конкретного суб'єкта господарювання	За видом інформації	- є суперечливою в частині можливості віднесення наведених об'єктів до інформаційних ресурсів
За рівнем доступу, відкритістю ресурсу	+ має вагоме значення не лише для потреб бухгалтерського обліку, а й для цілей контролю та управління	За можливістю використання	+ -
За приналежністю до певної організаційно-технологічної системи	-/+ не впливає на облік інформаційних активів, проте може бути використана як модель побудови аналітичного обліку для цілей управління	За відношенням до етапів життєвого циклу	-/+ не впливає на бухгалтерський облік інформаційних активів, проте може бути використана як модель побудови аналітичного обліку для цілей управління
За способом представлення об'єктів обліку	- є суперечливою в частині визначення самої ознаки та включення до неї об'єктів, які є об'єктами права інтелектуальної власності та обліковуються як такі відповідно до норм чинного законодавства	За ступенем прагматизму	-/+ не впливає на бухгалтерський облік інформаційних активів, проте може бути використана як модель побудови аналітичного обліку для цілей управління
За призначенням	-	За ціною отримання	+ виходячи з поставленої мети, зазначена ознака може бути використана з таким уточненням: за вартістю надходження
За змістом	-	За способом отримання	+ виходячи з поставленої мети, зазначена ознака може бути використана з певним уточненням (за способом надходження) та застосована для побудови аналітичного обліку інформаційних активів
За видовим складом	-	За відношенням до суб'єкта управління	-
За джерелом інформації	-	За функціональною ознакою, видами інформації	-
За правовим статусом	- зазначена класифікація втрачає сенс під час її застосування для поділу інформаційних активів	За способом використання, доступу	-

Таблиця 3

Система класифікації інформаційних активів для потреб бухгалтерського обліку

Ознака	Вид	Характеристика
За ступенем готовності до використання	актуальні	інформаційні активи, які відповідають встановленим критеріям: можуть бути ідентифіковані й оцінені, у результаті чого є об'єктами обліку
	потенційні	інформаційні активи, які не можуть бути ідентифіковані та/або оцінені в цей момент часу з певних причин, однак існує обґрунтована ймовірність їх створення на актуальні
За формою матеріального носія	електронні	інформаційні активи, які зберігаються в електронній формі на комп'ютерах, дисках тощо
	паперові	інформаційні активи, які описані та зберігаються в паперовому варіанті
За рівнем доступу	загальнодоступні	відкриті інформаційні активи, інформація на яких доступна всім зацікавленим особам
	з обмеженим доступом	інформаційні активи, які містять конфіденційну й таємну інформацію, що має обмежений доступ за рівнями управління суб'єктом господарювання
За можливістю використання	одноразові	інформаційні активи, які мають цільовий характер та надходять на підприємство для виконання поставленого завдання
	інтегральні	багатофункціональні інформаційні активи, які приносять економічні вигоди підприємству протягом тривалого терміну використання
	періодичні	однорідні інформаційні активи, з однорідною структурою, які надходять дискретно або безперервно та використовуються одноразово
За вартістю надходження	платні	інформаційні активи, які надходять на підприємство на платній основі
	безкоштовні	безоплатно отримані інформаційні активи
За способом надходження	спеціальні	розроблені або замовлені в іншого суб'єкта господарювання інформаційні активи, отримання яких передбачається завчасно та проводиться цілеспрямовано за необхідності
	випадкові	інформаційні активи, надходження яких завчасно не передбачалося та не планувалося, випадково отримані інформаційні активи
За терміном використання	довгострокові	інформаційні активи, які використовуються підприємством більше одного року або одного виробничого циклу, якщо він перевищує рік
	короткострокові	інформаційні активи, які використовуються на підприємстві менше одного року або одного виробничого циклу, якщо він перевищує рік
	з невизначеним строком використання	інформаційні активи, строк корисного використання яких встановити неможливо через певні обставини
За видом	бази даних	інформаційні активи, які зберігають певним чином структуровані дані
	сайти	сукупність веб-сторінок, які об'єднані за змістом та навігаційно
	списки контрагентів	інформаційні активи, які містять сукупність даних про клієнтів, постачальників
	документи	ідентифіковані активи у вигляді ресурсів, які містять цінну інформацію

маційними документами. Встановлення місця інформаційних активів у системі об'єктів бухгалтерського обліку та розробка організаційно-методичного забезпечення з їх обліку й контролю є напрямом подальших досліджень.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

- Буряк В.В. Классификация информационных ресурсов / В.В. Буряк // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія «Економічна». – 2004. – Вип. 75. – С. 21–29.
- Вервченко А.П. Информационные ресурсы: определение, основные понятия, параметры, особенности открытого потока информации, помехи, возникающие в каналах поступления информации / А.П. Вервченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elibrary.mubint.ru/lib/knigi/Verevchenko_Inforesources.p.
- Гриньова В.М. Роль інформаційного ресурсу в системі продуктивних сил підприємства / В.М. Гриньова, М.М. Салун // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія «Економічна». – 2011. – Вип. 39-1. – С. 79–82.
- Ліссов П.М. Проблеми і технології продукування інформаційних ресурсів / П.М. Ліссов, П.П. Масляно [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://lissov.kiev.ua/files/publications/kpi/Maslyanko_Lissov_IAl.pdf.
- Марутян Р.Р. Інформаційні ресурси у системі забезпечення національної безпеки / Р.Р. Марутян [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dsaua.org/index.php?option=com_content&view=article&id=114%3A2010-11-30-17-18-49&catid=66%3A2010-12-13-08-48-53&Itemid=90&lang=uk.
- Мельниченко С.В. Інформаційний ринок: елемент механізму управління туризмом / С.В. Мельниченко // Університетські наукові записки. – 2007. – № 1(21). – С. 303–307.
- Приймак Ю.Ю. Національні інформаційні ресурси – джерело державних інформаційних продуктів та послуг / Ю.Ю. Приймак // Державне управління: теорія та практика : [електрон. наук.-фак. вид.]. – 2009. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.academy.gov.ua/ej/ej10/doc_pdf/Priymak.pdf.
- Чурсін М.М. Інформаційні ресурси освітньої діяльності вищої школи: поняття й структура / М.М. Чурсін // Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Серія «Педагогічні науки». – 2011. – № 13(224). – Ч. 2. – С. 48–56.
- Якубенко Н.О. Шпаргалка по інформаційному праву / Н.О. Якубенко. – М. : Аллель, 2009. – 64 с.
- Worldwide Big Data Technology and Services 2012–2015 Forecast. Market Analysis [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.idc.com/search/singleproduct/perform.do?page=1&hitsPerPage=25&sortBy=RELEVANCY&lang=English&srcIn=ALLRESEARCH&src=&thrT=10&cmpT=10&pgT=10&prodId=268609906&_xpn=false.